

دستاوردها و آینده گرده افشانی مکانیزه نخل خرما

احمد مستعان^{۱*}

^{۱*} استادیار پژوهش موسسه تحقیقات علوم باغبانی، پژوهشکده خرما و میوه های گرمسیری، سازمان تحقیقات،

آموزش و ترویج کشاورزی، اهواز، ایران

^{۲*} نویسنده مسئول: ahmadmostaan@yahoo.com

چکیده

نخل خرما (*Phoenix dactylifera* L.) گیاهی تک لپه دوپایه و از خانواده نخل هاست و از این رو جهت تلقیح گل های ماده و در نتیجه تولید میوه، انتقال مؤثر دانه گرده از نخل نر به گل های نخل ماده ضروری است. مشکلات گرده افشانی سنتی به ویژه در سال های اخیر سبب تحقیقات دامنه داری برای مکانیزه کردن آن شده است. مرور تحقیقات انجام شده در این خصوص نشان می دهد که هزینه رو به ازدیاد نیروی کارگری عملیات، سختی کار ناشی از صعود از نخل، مخاطرات عملیات و کار در ارتفاع بالا و سرعت پائین اجرای عملیات مهم ترین عوامل انگیزشی برای جایگزینی روش سنتی گرده افشانی با روش های مکانیزه هستند. این در حالی است که گرده افشانی مکانیزه کماکان با موانعی همچون نبود ابزار مورد اعتماد نخل داران، عدم اطمینان نخل داران به انجام مطلوب عمل تلقیح، شناخت اندک نسبت به چگونگی استفاده از این روش و نبود امکان تلقیح اسپات های باز نشده روبروست. دستاوردهای به دست آمده در زمینه گرده افشانی مکانیزه تاکنون عمدتاً در حوزه توسعه ابزار بوده و نیازمند توجه به توسعه روش های تعامل با محدودیت های کلی گرده افشانی مکانیزه است تا بتوان آن را به صورت روشی بهینه، قابل اعتماد و قابل کاربرد به نخل داران عرضه کرد. به نظر می رسد چالش های تأمین نیروی کار انسانی برای اجرای عملیات تولید خرما در بهترین حالت به واسطه خروج تدریجی کارگران موجود و عدم جایگزینی کامل آن ادامه یابد. بر این اساس فشار محدودیت های فزاینده نیروی کار و امکان توسعه و ارائه روش های مکانیزه جایگزین و بهینه می توانند زمینه های توسعه گرده افشانی مکانیزه نخیلات را در آینده ای نه چندان دور فراهم سازند.

کلمات کلیدی: خرما، گرده، تلقیح، مکانیزاسیون، تحقیقات، آینده پژوهی.